

MIROŚLAW A. MICHALSKI

ETYKA RODOWISKOWA

Włodzimierz Tyburski (red.): *Etyka rodowiskowa. Teoretyczne i praktyczne implikacje* (materiały konferencyjne). Toru 1998, 188 s.

Etyka rodowiskowa. Teoretyczne i praktyczne implikacje - pod takim tytułem zostały zebrane i wydane, pod redakcją Włodzimierza Tyburskiego, rozprawy stanowiące plon konferencji zorganizowanej w dniu 8 września 1998 roku w Toruniu przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oraz Polski Klub Ekologiczny Oddział Pomorsko-Kujawski.

Jest to już trzecia publikacja zawierająca rozprawy poświęcone humanistycznym implikacjom problematyki ekologicznej, będąca wynikiem kolejnej już konferencji w Toruniu. Zawiera 19 referatów wygłoszonych zarówno przez najwybitniejszych znawców przedmiotu w Polsce jak i młodych pracowników nauki z wielu ośrodków w całym kraju, którzy tym razem skupili swoją uwagę na moralnych relacjach etyki i ekologii, w wyniku których zaistniała etyka rodowiskowa. Ta stosunkowo nowa dziedzina docieka filozoficznych, przejawiająca w ostatnich latach bardzo intensywny rozwój, jest coraz bardziej doceniana, ważna i potrzebna jak to podkreśla we wstępie Włodzimierz Tyburski - zarówno w swym wymiarze teoretycznym jak i w praktycznych konsekwencjach. Prawdziwość tego stwierdzenia znajduje swoje potwierdzenie i zostaje wyraźnie dowiedziona w artykule Dariusza Liszewskiego (AR-T, Olsztyn) zatytułowanym: *Spór o Górę w Anny w świetle etyki rodowiskowej*. Autor, na przykładzie konfliktu wokół poprowadzenia odcinka autostrady A4 przez teren parku krajobrazowego na górze w Anny, który w połowie minionego roku głośnym echem odbił się w mediach masowego przekazu, przedstawił, jak rolę w rozwoju i podobnych konfliktach ekologicznych mogłaby spełniać etyka rodowiskowa. Autor do oceny opisanego konfliktu i wyważenia racji stron odwołał się do biocentrycznie zorientowanej wersji etyki rodowiskowej zaproponowanej przez Paula W. Taylora.

Wśród wielu innych znakomych artykułów można wyróżnić pracę Józefa M. Dołgi (ATK, Warszawa): *Etyka rodowiskowa na XX Wiatowym Kongresie Filozofii*, stanowiącą relację z miejsca etyki rodowiskowej na Kongresie, który obradował od 10 do 15 sierpnia 1998 roku w Bostonie (USA). Autor ukazuje, że wiele głosów dotyczyło zagadnienia etyki rodowi-

skowej zarówno w sekcji „Filozofia i rodowisko” jak i w sekcjach: „Bioetyka i etyka lekarska”, „ Filozofia i ekonomia”, „ rodowisko i warto ”, „Etyka teoretyczna oraz filozofia i feminizm”.

Na szczególną uwagę zasługuje również praca Zdzisławy Pi tek (UJ, Kraków): *Etyka rodowiskowa a etyka odpowiedzialno ci Hansa Jonasa*. Autorka dowodzi, e podstawowy imperatyw etyki Jonasa: **Ludzko musi istnie !** nie daje si zrealizowa w stanie zagro enia kryzysem ekologicznym. Broni c swojego stanowiska stwierdziła, i jest to imperatyw, któremu ludzko nie jest w stanie podoła , gdy postulowana absolutna konieczno istnienia gatunku ludzkiego rozumianego jako gatunek biologiczny, jest czym utopijnym.

Niezwykle wa ne problemy zwi zane z edukacj ekologiczn podj ł Włodzimierz Tyburski (UMK, Toru), w artykule *Etyka rodowiskowa -jej kognitywny, wolitywny i behawioralny wymiar edukacyjny*. Edukacj t postrzega na trzech poziomach: kognitywnym - gdzie nast puje zapoznanie z warto ciami i ich hierarchi , wolitywnym - gdzie nast puje oddziaływanie na sfer uczu i emocji i t drog kształtowane s postawy ekologiczne, behawioralnym - kształtowanie konkretnych postaw moralnych.

Andrzej Papuzi ski (WSP, Bydgoszcz) w pracy: *Edukacja ekologiczna a etyka rodowiskowa w wietle dyskusji na temat racjonalno ci pedagogiki*, ciekawie zrekonstruował, a nast pnie poddał ocenie z perspektywy krytyki tradycyjnego o wiceniowego paradygmatu pedagogiki podj tej przez cz rodowiska pedagogów polskich na pocz tku lat 90. zało enia mi dzynarodowego projektu edukacji ekologicznej opracowanego pod egid ONZ. Dokonana negatywna ocena pozwoliła postawi i rozpatrze problem warunków skuteczno ci powodzenia analizowanej strategii. Za najwa niejsze z nich zostało uznane zwi zanie edukacji ekologicznej z działaniami na rzecz proekologicznej przebudowy kanonów funkcjonowania gospodarki.

Ponadto w tym tomie mo emy znale prace: Jana Wawrzyniaka (UAM, Pozna): *Sceptycznie o estetyzacji przyrody*; Andrzeja Kiepassa (U , Katowice): *Etyka in ynierska a warto ci etyki rodowiskowej*; Marka M. Bonenberga (UJ, Kraków): *Komu jest potrzebna etyka rodowiskowa?*; Eugeniusza Ko - mickiego (AR, Pozna): *Etyka ekologiczna a koncepcja „trwałego rozwoju”*; Konrada Waloszczyka (Politechnika Łódzka): *Etyka rodowiskowa a etyka biznesu*; Małgorzaty Liszewskiej (ART, Olsztyn): *Estetyczne ródlta powinny ci moralnych w etyce rodowiskowej*; Józefa Jaronia (WSPR, Siedlce): *rodowiskowe aspekty waleologii*; Wiesława Sztumskiego (U , Katowice): *Aksjologiczne uwarunkowania my lenia prospektywnego*; Anny Latawiec (ATK, Warszawa): *Gdzie jeste my?*; Miroslawa A. Michalskiego (UMK, Toru): *Kryzys w etyce a etyka rodowiskowa*; Stefana Konsta czuka (WSP, Słupsk): *Gdy fantazja staje si rzeczywisto ci . Wokół obaw zwi za-*

nych z „inwazji” transgenicznych roślin; Zofii Migus (WSP, Olsztyn): *Teoretyczne i praktyczne implikacje holistycznej etyki rodowiskowej*; Anny Marek Bieniarz (US, Katowice): *Czy zwierzę ta do nas mówi ?; Refleksja na temat relacji odpowiedzialności między ludźmi a zwierzętami*; Wiesława Tomaszewskiego i Marka Sadowskiego (Polski Klub Ekologiczny, Toru): *Wyniki ankiety dotyczącej kierunków rozwoju gospodarczego i planów zagospodarowania przestrzennego regionu toruńskiego i wpływ na stan środowiska*.

Warto tego zbioru jest na tyle uzasadniona, o ile - jak we wstępie napisał Włodzimierz Tyburski - „Podejmując analizę aksjologicznych podstaw stosunku człowieka do przyrody oraz wskazując na etyczne uwikłania i uwarunkowania szeroko rozumianej problematyki ekologicznej, przyczyni się do lepszego zrozumienia tych skomplikowanych teoretycznie, otwartych i doniosłych z punktu widzenia praktyki ochrony środowiska zagadnień”, za „Potrzebę rozwijania refleksji etycznej nakierowanej na problematykę środowiskową uzasadnia słuszne przekonanie, że zachowanie się człowieka wobec przyrody zarówno korzystne, jak i szkodliwe dla niej, w znacznym stopniu zależy tak od poziomu jego wiadomości, wyznawanego systemu wartości, wzorców kulturowych, wartości, charakteru wychowania. Jeżeli tak rzeczywiście jest - to nie można skutecznie chronić środowiska ignorując znaczenie wartości i zasad wychowania moralnego. Etyka, zatem może pobudzać i wzmacniać pozytywne poczynania odnoszące się do praktycznych kontaktów człowieka z jego otoczeniem”.